

Regeringens proposition

1980/81: 54

om fortsatt giltighet av lagen (1975: 1360) om tvångsåtgärder i spänings-syfte i vissa fall, m. m.;

beslutad den 23 oktober 1980.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

KARIN ANDERSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att lagen (1975: 1360) om tvångsåtgärder i spänings-syfte i vissa fall, efter vissa redaktionella ändringar, får fortsatt giltighet till utgången av år 1981.

Förslag till

Lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1975: 1360) om tvångsåtgärder i spanings syfte i vissa fall, dels ändring i samma lag

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1975: 1360) om tvångsåtgärder i spanings syfte i vissa fall

dels att lagen skall ha fortsatt giltighet till utgången av år 1981.

dels att 1 och 2 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreskriven lydelse*

1 §

Skall på grund av förordnande enligt 51 § tredje stycket utlänningslagen (1954:193) av regeringen meddelat beslut om avvisning eller utvisning ej verkställas, äger 2–5 §§ tillämpning beträffande utlännings som avses med beslutet.

Har enligt utlänningslagen meddelats beslut i andra fall än sådana som avses i första stycket om avvisning, förpassning, förvisning eller utvisning och kan beslutet ej verkställas, får regeringen, om sådana omständigheter föreligger beträffande utlännings som avses i 20 § första och andra styckena samma lag, förordna att 2–5 §§ skall äga tillämpning.

Skall ett av regeringen meddelat beslut om avvisning enligt 30 § eller utvisning enligt 47 § utlänningslagen (1980:376) på grund av förordnande enligt 73 § samma lag ej verkställas, äger 2–5 §§ tillämpning beträffande utlännings som avses med beslutet.

Har enligt utlänningslagen meddelats beslut i andra fall än sådana som avses i första stycket om avvisning eller utvisning och kan beslutet ej verkställas, får regeringen, om sådana omständigheter föreligger beträffande utlännings som avses i 30 § första och andra styckena samma lag, förordna att 2–5 §§ skall äga tillämpning.

2 §¹

Finnes det vara av betydelse för att utröna huruvida organisation eller grupp som avses i 20 § andra stycket utlänningslagen (1954:193) planlägger eller förbereder gärning som innebär våld, hot eller tvång för politiska syften, får utlännings, som avses i 1 §, underkastas husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning. Av sådan utlännings får också tagas fingeravtryck och fotografi.

Förordnande om åtgärd enligt första stycket meddelas av polismyndighet. I fråga om sådan åtgärd gäller i övrigt bestämmelserna i 28 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar.

Finnes det vara av betydelse för att utröna huruvida organisation eller grupp som avses i 30 § andra stycket utlänningslagen (1980:376) planlägger eller förbereder gärning som innebär våld, hot eller tvång för politiska syften, får utlännings, som avses i 1 §, underkastas husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning. Av sådan utlännings får också tagas fingeravtryck och fotografi.

¹ Senaste lydelse 1977: 81.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

Bestämmelserna i 1 § första stycket tillämpas även när regeringen enligt 8 § lagen (1973: 162) om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund eller 51 § tredje stycket utlänningslagen (1954: 193) har förordnat att avvisnings- eller utvisningsbeslut ej skall verkställas. Bestämmelserna i 1 § andra stycket är tillämpliga också när beslut om avvisning, förpassning, förvisning eller utvisning har meddelats enligt utlänningslagen (1954: 193).

Utdrag

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1980-10-23

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Friggebo, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Adelson, Danell, Petri

Föredragande: statsrådet Andersson

Proposition om fortsatt giltighet av lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall, m. m.

Inledning

De internationella terroristdåden under senare år har föranlett åtgärder både i Sverige och utomlands för att söka förhindra sådana gärningar. I vårt land antog riksdagen år 1973 (prop. 1973: 37, JuU 1973: 18, rskr. 1973: 121, SFS 1973: 162) ett förslag till lag om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlagen). Lagens giltighetstid begränsades ursprungligen till utgången av april 1974. Därefter förlängdes giltighetstiden successivt till utgången av år 1975 (prop. 1974: 55, JuU 1974: 12, rskr. 1974: 150, SFS 1974: 178, prop. 1975: 72, JuU 1975: 17, rskr. 1975: 137, SFS 1975: 355). Genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 1976 fördes huvuddelen av bestämmelserna i terroristlagen med vissa ändringar över till den dåvarande utlänningslagen. De återfinns numera i den nya utlänningslagen (1980: 376 – Ut1L). Samtidigt beslöts att bestämmelserna i terroristlagen om telefonavlyssning, brevkontroll m. m. skulle behållas i avvaktan på det betänkande, som kunde väntas från telefonavlyssningsutredningen (Ju 1974: 08) och tills vidare tas in i en särskild, tidsbegränsad lag om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall (spaningslagen). Denna lag trädde likaledes i kraft den 1 januari 1976 (prop. 1975/76: 18, JuU 1975/76: 15, rskr. 1975/76: 122, SFS 1975: 1360). Den gällde ursprungligen till utgången av år 1976. Giltighetstiden förlängdes till en början till utgången av år 1977 (prop. 1976/77: 33, JuU 1976/77: 13, rskr. 1976/77: 91, SFS 1976: 1069).

I mars 1976 lade regeringen i propositionen 1975/76: 202 fram förslag till nya regler om telefonavlyssning vid förundersökning m. m. Förslaget

byggde på telefonavlyssningsutredningens betänkande (SOU 1975:95) Telefonavlyssning och innebar att de tidsbegränsade reglerna i lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål och lagen (1969:36) om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m. skulle med vissa ändringar i syfte att stärka skyddet för den enskildes integritet tas in i 27 kap. rättegångsbalken (RB) och ges permanent karaktär. Samtidigt föreslogs ändringar i den särskilda spaningslagen i syfte dels att samordna dess regler med de föreslagna nya bestämmelserna i RB om telefonavlyssning, dels att på visst sätt precisera tillämpningsområdet för spaningslagens regler.

Vid riksdagsbehandlingen ansåg justitieutskottet (JuU 1976/77:20) att propositionen borde avslås och att ärendet borde återgå till regeringskansliet för översyn och ytterligare överväganden. Det borde enligt utskottet ankomma på regeringen att besluta om formerna för översynen. Utskottet gjorde dock undantag beträffande förslaget om precisering av spaningslagens tillämpningsområde och hemställde att riksdagen skulle antaga propositionen i den delen. Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr. 1976/77:129). Lagen (1977:81) om ändring i spaningslagen trädde i kraft den 21 april 1977.

En kommitté. Tvångsmedelskommittén (Ju 1978:06), har under år 1978 tillkallats för att göra den av riksdagen begärda översynen av lagstiftningen om telefonavlyssning och andra tvångsmedel med sikte på att få till stånd en permanent reglering. Kommittén har ännu inte avlämnat något betänkande.

Spaningslagen har senare fått giltighetstiden förlängd till utgången av år 1980 (se prop. 1979/80:52 och där angivna propositioner m. m., JuU 1979/80:18, rskr. 1979/80:94, SFS 1979:1075). Också de båda nyssnämnda lagarna om telefonavlyssning från 1952 och 1969 har fått giltighetstiden förlängd till utgången av år 1980.

Regeringen har nu föreslagit riksdagen i prop. (1980/81:33) att giltighetstiden för dessa senare lagar skall förlängas, i fråga om 1952 års lag till utgången av år 1981 och beträffande 1969 års lag till utgången av juni månad 1981.

Rikspolisstyrelsen har i en skrivelse den 1 oktober 1980 redogjort för tillämpningen av de hithörande bestämmelserna i utlänningslagen och i den särskilda spaningslagen under tiden den 3 september 1979 – den 19 september 1980. Innehållet i rikspolisstyrelsens skrivelse sammanfattas i den redogörelse för tillämpningen av terroristlagstiftningen som jag senare denna dag avser att föreslå regeringen att överlämna till riksdagen. Vidare har inom utrikesdepartementet upprättats en redogörelse för den utveckling som har ägt rum internationellt under det senast förflutna året beträffande förekomsten av och de fortsatta betingelserna för den internationella terrorismen samt för de åtgärder som har vidtagits för att bekämpa denna.

Gällande ordning

De hithörande bestämmelserna i UtIL och reglerna i den särskilda spaningslagen ger möjligheter att under speciella förutsättningar ingripa med åtgärder som syftar till att minska riskerna för internationella våldsdåd i Sverige. Samtidigt med att vissa av terroristlagens regler fördes över till 1954 års utlänningslag och andra togs in i spaningslagen preciserades terroristlagstiftningens tillämpningsområde noggrannare.

I det följande skall först nämnas något om de här aktuella bestämmelserna i UtIL.

Enligt 30 § första stycket UtIL skall en utlänning som kommer till Sverige avvisas om det finns grundad anledning att anta, att han tillhör eller verkar för en organisation eller grupp som avses i paragrafens andra stycke och om det dessutom, med hänsyn till vad som är känt om hans föregående verksamhet eller i övrigt, föreligger fara för att han här i riket medverkar till sådana handlingar som anges i det stycket. Bestämmelsen avser enligt andra stycket en organisation eller grupp som, med hänsyn till vad som är känt om dess verksamhet, kan befaras utanför sitt hemland använda våld, hot eller tvång för politiska syften och därvid begå sådana gärningar här i riket. Om det beträffande en utlänning, som uppehåller sig i riket, föreligger sådana omständigheter som nu nämnts, får han enligt 47 § utvisas. En förteckning över utläningar som skall avvisas enligt 30 § första stycket skall enligt samma paragrafs tredje stycke upprättas av rikspolisstyrelsen. Regeringen bestämmer vilka organisationer eller grupper som därvid kommer ifråga.

Beslut om avvisning meddelas av en polismyndighet om utläningen finns upptagen i rikspolisstyrelsens förteckning och saknar visering eller uppehållstillstånd (32 §). Påstår en utlänning som finns upptagen i förteckningen att han riskerar politisk förföljelse eller åberopar han någon annan omständighet som avses i 33 eller 34 §, skall ärendet i de fall som anges i dessa paragrafer hänskjutas till statens invandrarverk. Invandrarverket skall med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen (36 §). Samma ordning gäller om utläningen anses böra avvisas enligt 30 § trots att han inte finns upptagen i den tidigare nämnda förteckningen (32 §). Beslut i ärendet meddelas i dessa fall av regeringen.

Om en utlänning, som har avvisats enligt 30 § eller utvisats enligt 47 §, i samband med verkställigheten av beslutet påstår att han riskerar politisk förföljelse eller åberopar någon annan sådan omständighet som anges i 85 eller 86 §, skall verkställighetsärendet i de fall som anges i dessa paragrafer hänskjutas till invandrarverket. Verket har också i detta fall att med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen.

En förutsättning för att den som har bedömts vara terrorist skall kunna avlägsnas ur landet på grund av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut är, som tidigare har nämnts, att det inte föreligger något politiskt eller därmed

jämställt verkställighetshinder. Enligt 73 § skall sålunda regeringen förordna att beslut om avvisning eller utvisning tills vidare inte får verkställas, om hinder mot verkställighet av beslutet möter på grund av bestämmelserna i 77–80 §§ UtIL (politiskt verkställighetshinder) eller om det annars föreligger särskild anledning att verkställighet inte bör äga rum. Har regeringen förordnat att verkställighet inte får ske, får regeringen enligt 74 § andra stycket meddela föreskrifter om inskränkningar och villkor för utlänningens vistelse i riket. I alla sådana ärenden skall förhandling hållas. När det gäller tvångsåtgärder beträffande en presumtiv terrorist har UtIL kompletterats med de särskilda regler som fanns i 6 § terroristlagen och som ger polisen i viss mån vidgade möjligheter till förvarstagande (52 § andra och tredje styckena). Vidare har straffbestämmelserna i 15 § terroristlagen överflyttats till UtIL (96 § andra stycket och 97 §).

Vad härefter gäller den *särskilda spaningslagen* innehåller den regler som tidigare fanns i 9–13 §§ terroristlagen. Enligt 1 § första stycket spaningslagen skall en utlänning, som har avvisats eller utvisats som terrorist men beträffande vilken regeringen har förordnat att avvisnings- eller utvisningsbeslutet tills vidare inte får verkställas, kunna bli föremål för viss kontroll och övervakning enligt 2–5 §§ under sin vistelse i Sverige. Detsamma skall enligt 1 § andra stycket gälla, om det annars har meddelats ett inte verkställbart beslut om avvisning eller avlägsnande i övrigt och regeringen har funnit att det beträffande utlänningen föreligger sådana omständigheter som anges i 30 § första och andra styckena samma lag. Den kontroll och övervakning som i nu nämnda fall skall kunna komma i fråga innebär – förutom sådana särskilda föreskrifter om inskränkningar och villkor för utlänningens vistelse i riket som får meddelas av regeringen enligt 74 § andra stycket UtIL – att utlänningen under vissa förutsättningar skall kunna bli föremål för vissa särskilda spaningsåtgärder. I sistnämnda hänseende innebär spaningslagen följande.

Om det bedöms vara av betydelse för att utröna om en terroristorganisation eller terroristgrupp planlägger eller förbereder någon åtgärd som innebär våld, hot eller tvång för politiska syften, får en utlänning som avses i 1 § spaningslagen underkastas husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning. Av sådan utlänning får också tas fingeravtryck och fotografi (2 §). Det är polismyndigheterna som beslutar om nämnda åtgärder. Om det finns synnerliga skäl kan en polismyndighet för samma ändamål få tillstånd att dels ta del av samtal till och från telefonapparat som innehas eller kan antas komma att begagnas av utlänningen (telefonavlyssning) och dels närmare undersöka, öppna eller granska post- eller telegrafförsändelse, brev, annan sluten handling eller paket som har ställts till eller avsänts från utlänningen och som påträffas vid husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning eller som finns hos post-, telegraf-, järnvägs- eller annan befodringsanstalt (3 §). Frågan om tillstånd till en sådan åtgärd prövas av Stockholms tingsrätt på yrkande av rikspolisstyrel-

sen. Tillståndet skall meddelas att gälla en viss tid som dock inte får överstiga en månad (4 §).

Föredragandens överväganden

När terroristlagen kom till år 1973 skedde det mot bakgrunden av den våg av våldsdåd som under de då närmast förflutna åren hade gått över världen. I de tidigare nämnda propositionerna med förslag till förlängning av giltighetstiden för terroristlagen och sedermera lagen (1975:1360) om tvångsmedel i spaningssyfte i vissa fall (spaningslagen), redovisas den fortsatta utvecklingen av de internationella terroristdåden. Av redogörelserna framgår att förekomsten av terroristdåd inte avtog utan förblev oförändrat stor. I fråga om perioden den 12 september 1978—den 3 september 1979 anförs sålunda i prop. 1979/80: 52 s. 7 att det under denna tid begåtts ytterligare ett stort antal terrordåd med politisk bakgrund på skilda håll i världen. Länder som Belgien, Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien och Förbundsrepubliken Tyskland hade i särskild grad drabbats. Åtskilliga av terrordåden kunde hänföras till den politiska situationen i ett visst land. En annan grupp av politiskt betingade dåd hade samband med konflikten i Mellersta Östern. Ytterligare ett stort antal våldsdåd hade under denna tid utförts av grupper som ägnade sig åt en omfattande terroristverksamhet, t. ex. Baader-Meinhof-ligan i Förbundsrepubliken Tyskland och Röda Brigaderna i Italien. Liksom tidigare hade terroristorganisationer utfört terrordåd utanför det land eller det område där terroristorganisationen hörde hemma och vanligen verkade.

Terroristbestämmelserna i UtIL och den särskilda spaningslagen ger möjlighet att under vissa speciella förutsättningar vidta åtgärder som har till syfte att minska riskerna för internationella terroristdåd i vårt land. Bestämmelserna ger som framgått möjlighet att avvisa eller utvisa utlänningar som tillhör eller verkar för sådana grupper och organisationer vilka genom sin tidigare verksamhet har visat att de utanför sitt hemland systematiskt använder våld för politiska syften och därför kan befaras göra det också i Sverige. Som ytterligare förutsättning gäller dock att det med hänsyn till vad som är känt om utlänningens föregående verksamhet eller i övrigt föreligger fara att han här i riket medverkar till sådana handlingar. Ett avvisnings- eller utvisningsbeslut kan emellertid inte verkställas om ett s. k. politiskt eller därmed jämförligt verkställighetshinder föreligger. I stället kan utlänningen då bli föremål för kontroll och övervakning enligt UtIL och spaningslagen. Förutsättningarna för användningen av husrannsakan, kroppsvisitation, kroppsbesiktning, brevkontroll och telefonavlyssning avviker i dessa fall från vad som enligt RB gäller om användningen av tvångsmedel vid misstanke om brott, eftersom RB:s regler i motsats till reglerna i spaningslagen inte ger möjligheter till ingripanden uteslutande

i förebyggande syfte. Ett flertal garantier mot en alltför vidsträckt tillämpning av spaningslagen har emellertid byggts in såväl i de bestämmelser som gäller förfarandet och beslutsprocessen som i särskilda regler som har till syfte att ge underlag för en fortlöpande kontroll av hur lagen hanteras.

I prop. 1977/78: 46 om fortsatt giltighet av spaningslagen erinrade fördraganden om att utredningen (Ju 1974:08) om telefonavlyssning hade funnit, att det i särskilda fall och kritiska lägen fanns behov av speciella tvångsmedel i terroristsammanhang (SOU 1975:95). Sådana åtgärder kunde vidare i många fall ha en preventiv effekt. Utredningen ansåg att tvångsmedelsbestämmelserna borde finnas i en särskild, tidsbegränsad lagstiftning. Utredningens ståndpunkt lämnades i allmänhet utan erinran av remissinstanserna. Några instanser (riksåklagaren, socialstyrelsen och statens invandrarverk) ifrågasatte emellertid det befogade i att behålla särregler om tvångsåtgärder i terroristsammanhang.

I den proposition med förslag till nya regler om telefonavlyssning vid förundersökning m. m. som föranleddes av betänkandet (prop. 1975/76: 202) intogs också ståndpunkten att den särskilda spaningslagen skulle behållas tills vidare. Fördraganden ansåg inte att frågan om behovet av särskilda tvångsåtgärder i terroristsammanhang hade kommit i något nytt läge genom utredningens förslag. Vad utredningen hade anfört sades bestyrka att det alltjämt fanns behov av sådana tvångsåtgärder för att förebygga våldsdåd av den art som den speciella lagstiftningen på området riktar sig mot. Vid riksdagsbehandlingen av förslagen om telefonavlyssningsbestämmelser i allmänhet riktades emellertid uppmärksamheten speciellt mot frågan i vad mån avlyssnat material skall få utnyttjas när det gällde annan brottslighet än den som hade föranlett tillståndet. Justitieutskottet konstaterade i sitt betänkande (JuU 1976/77: 20) att detta problem inte är begränsat till telefonavlyssning utan att det kan komma upp också vid utnyttjandet av andra tvångsmedel. En generell lösning för olika typer av tvångsmedel borde därför eftersträvas. Detta förutsatte emellertid ett mer omfattande beslutsunderlag. Riksdagen beslöt därför på hemställan av utskottet att avslå propositionen i de nu berörda delarna. Ärendet återgick i dessa delar till regeringen för översyn och ytterligare överväganden.

Det fortsatta utredningsarbete som riksdagen begärde pågår för närvarande. Översynen skall enligt direktiven ta sikte på att åstadkomma en ändamålsenlig avvägning mellan samhällets behov av tvångsmedel och de motstående intressen som kan komma att beröras därav. Möjligheterna att stärka skyddet för den enskildes integritet skall undersökas. En annan av de många frågor som skall utredas är den förut antydda i vilken utsträckning erhållen information bör få utnyttjas när den avser annan brottslig verksamhet än den som har legat till grund för beslutet om tvångsåtgärd. Även om intresset vid översynen i första hand knyts till användning av straffprocessuella tvångsmedel är enligt direktiven förhållandena analoga i många fall av tvångsmedelsanvändning enligt annan lagstiftning. Det gäller bl. a. beträffande den särskilda spaningslagen.

När förslag om förlängning av den särskilda spaningslagen tidigare har förelagts riksdagen (prop. 1976/77: 33, 1977/78: 46, 1978/79: 29 och 1979/80: 52) har det betonats att det mot bakgrund av den fortgående internationella terroristverksamheten är angeläget att vi även i fortsättningen håller en hög beredskap för att förebygga våldshandlingar i vårt land. I vissa lägen kan det därför behövas tillgång till de speciella tvångsåtgärder i spaningssyfte som den särskilda spaningslagen medger. Med hänsyn till detta och till att ingenting hade förekommit som gav anledning att anta att lagen hade tillämpats på ett sätt som strider mot dess syfte eller på ett sätt som kan sätta rättssäkerheten i fara, förordades i de nämnda propositionerna förlängning av giltighetstiden för lagen, vid det senaste tillfället till utgången av år 1980. Justitiekottet fann (senast JuU 1979/80: 18) mot bakgrund av den fortsatta utvecklingen av den internationella terroristverksamheten att det alljämt förelåg ett behov av sådana regler som finns i spaningslagen och tillstyrkte därför förlängning. Riksdagen biträdde justitiekottets uppfattning (senast rskr. 1979/80: 94).

Även under det år som har gått sedan riksdagen senast beslöt om förlängning av spaningslagens giltighetstid har en lång rad terroristdåd med internationell anknytning utförts i skilda delar av världen. I Europa är främst Italien och Spanien som har drabbats men även i Frankrike, Storbritannien och Förbundsrepubliken Tyskland har ett stort antal terroristdåd inträffat. Bland övriga länder kan nämnas att El Salvador, Guatemala, Iran och Turkiet. Den utveckling av den internationella terrorismen som redovisas i utrikesdepartementets tidigare nämnda redogörelse och i rikspolisstyrelsens skrivelse visar, att vi måste räkna med fortsatt terroristisk aktivitet i olika delar av världen och att denna aktivitet kan komma att beröra även svenska intressen.

Vad gäller åtgärder på det internationella planet för att motverka terrorism vill jag först hänvisa till redogörelsen i propositionen 1979/80: 52 (s. 8) i samband med att spaningslagens giltighetstid senast föreslogs förlängd. Sedan dess har FN:s generalförsamling genom en resolution den 17 december 1979 antagit rekommendationer i syfte att genom praktiska samarbetsåtgärder bekämpa internationell terrorism, vilka hade utarbetats av FN:s ad hoc-kommitté om internationell terrorism. Generalförsamlingen fördömer i resolutionen alla former av internationella terroristdåd och uppmanar medlemsstaterna att ansluta sig till befintliga konventioner för bekämpande av vissa typer av internationell terrorism. Vidare har FN:s generalförsamling samma dag antagit en konvention mot tagande av gisslan. Konventionen har undertecknats av Sverige. Riksdagens godkännande har begärts. Den europeiska konventionen från år 1977 om bekämpande av terrorism m. m. har hittills tillträtts, förutom av Sverige, av nio europarådsstater. En överenskommelse har vidare träffats mellan EG:s justitiedepartement om tillämpningen av konventionen. Samarbetet mot terrorism har fortsatt inom Europarådet.

De synpunkter som tidigare har anförts beträffande behovet av de särskilda reglerna i spaningslagen gör sig enligt min mening allttjämt gällande med samma styrka. Vågen av terroristdåd ute i världen har under det gångna året inte visat tecken på minskning. Den omständigheten att Sverige har forskonats från internationella terroristdåd under de senaste åren innebär ingen garanti för att vi också i fortsättningen kommer att skonas.

Som framgår av den redogörelse för tillämpningen av terroristlagstiftningen, som jag senare denna dag avser att föreslå regeringen att överlämna till riksdagen, har rikspolisstyrelsen i en skrivelse den 1 oktober 1980 redogjort för terroristbestämmelsernas tillämpning under det senaste året. Något avvisningsbeslut har inte fattats. En person har utvisats som presumtiv terrorist. I den förteckning som rikspolisstyrelsen enligt 30 § UtLL skall upprätta över utlänningar som skall avvisas finns omkring 120 utlänningar upptagna. Bestämmelserna i den särskilda spaningslagen har under det senaste året tillämpats i ett fall. De har tidigare tillämpats i två fall. Rikspolisstyrelsen har förklarat att det för bekämpandet av terrorism är nödvändigt, att det föreligger författningsmässiga förutsättningar att använda tillgänglig teknik för inhämtande av information. Styrelsen anser det därför vara angeläget att giltighetstiden förlängs. På sikt anser man att spaningslagen bör permanentas.

Under det senaste året har alltså spaningslagen på nytt behövt användas. Att den hittills har använts i förhållandevis begränsad omfattning bör ses i belysning av garantierna i lagen mot en alltför vidsträckt tillämpning. Sådana garantier har byggts in i de bestämmelser som gäller förfarandet och beslutsprocessen. Lagen får exempelvis inte tillämpas i andra fall än då utlänningen har avvisats eller utvisats som terrorist – eller i visst fall avvisats eller utvisats av annat skäl och enligt regeringens bedömning faller under terroristrekvisiten – men verkställighetshinder föreligger. En garanti ligger också i ordningen med tidsbegränsad lagstiftning. Den restriktiva användningen kan däremot inte tas till intäkt för att lagen inte behövs. Annan lagstiftning kan antas i fortsättningen på samma sätt som hittills visa sig vara otillräcklig när det gäller att förebygga terroristdåd. Till detta kommer att lagstiftningen kan beräknas ha en förebyggande effekt.

Mot bakgrund av vad jag nu har anført om en pågående översyn av reglerna om telefonavlyssning och om behovet tills vidare av sådana särskilda bestämmelser om bl. a. telefonavlyssning som spaningslagen innehåller bör enligt min mening den särskilda spaningslagen ges fortsatt tidsbegränsad giltighet. Jag förordar därför att giltighetstiden för lagen förlängs med ytterligare ett år, intill utgången av år 1981. Samtidigt bör vissa av lagens regler underkastas ändringar av redaktionell art med anledning av tillkomsten av den nya UtLL.

Med hänsyn till de föreslagna ändringarnas redaktionella natur och till att förslaget i övrigt avser endast förlängning av giltighetstiden synes något yttrande av lagrådet inte behöva inhämtas.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga det inom arbetsmarknadsdepartementet upprättade förslaget till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1975: 1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall, dels ändring i samma lag.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.